

GÖBEKLİ TEPE: DÜNYA TARİHİNİ DEĞİŞTİRDİ

Urfa'ya 20 kilometre uzaklıkta yer alan ve 11.600 yıl önceye uzanan Göbekli Tepe'deki taş yapıların Alman arkeolog Klaus Schmidt tarafından keşfi, insanlık tarihini değiştirdi. Schmidt ve Şanlıurfa Müzesi'nin 1995'te başlattığı kazılarda, taştan yapılmış binalar ve dikili taşlar bulundu. Kazıların devam ettiği Göbekli Tepe'nin, dünyanın en eski mabedi olduğu kabul ediliyor. Bu silindirik şeklindeki taş binalarda, yükseklikleri 6-8 metreye ulaşan T şeklinde steller (dikili taşlar) vardır. Dikili taşların çoğunun yüzeyine hayvan kabartmaları yapılmıştır. Dairesel binaların sınırını oluşturan 10-12 adet dikili taşın aralarına taş duvar örülmüştür. Orta boşlukta çevredekilerden daha yüksek iki dikili taş bulunmaktadır. Dikili taşlardaki kabartmaların süsleme olmayıp mesaj veren semboller olduğu sanılıyor. Bu yapılar, Mısır piramitlerinden 7000 yıl daha eskidir. İngiltere'de Amesbury yakınındaki Stonehenge adlı yapı; dairesel olarak yerleştirilmiş dikili taşlardan oluşur. Göbekli Tepe keşfedilinceye kadar, M.Ö. 3000-2000'de inşa edilen Stonehenge, en eski mabet sanılmaktaydı. Göbekli Tepe, Stonehenge'den 6600 yıl önce yapılmış olduğu için dünyanın en eski mabedi olduğu arkeologlarca kabul görmüştür. Geçmişte, avcı toplayıcı insanların göçebeliği terk edip tarım yapmaya başladığı ve bu sayede ilk kentleri kurdukları kabul edilirdi. Göbekli Tepe keşfedilince, insanların tarımdan ve kentleşmeden önce mabet yapmış olduğu anlaşıldı ve insanlık tarihi revize edildi.

Göbekli Tepe'nin dairesel taş yapıları ve dikili taşları

Astronomi amaçlı mı?

Bazı bilim adamları, Göbekli Tepe'nin dikilitaşlarındaki hayvan şekillerinin, hiyeroglifler gibi resim yazı olduğunu düşünüyor. İngiliz bilim adamı Dr. Martin Sweatman kabartmaların gökyüzündeki burçları sembolize ettiğini ve dünyanın en

eski astronomi gözlem kayıtları olduğunu açıkladı. İngiliz yazar G. Hancock 2015'te, Göbekli Tepe'yi inşa edenler hakkında "Magicians of the Gods" (Tanrıların Büyücüleri) adlı bir kitap yazmıştı. Kitapta; Göbekli Tepe'nin Akbaba Taşı adlı dikili taşındaki kabartmaların, gökyüzündeki burçları ve 13 bin yıl önce dünyaya çarptığına inanılan kuyruklu yıldızı sembolize ettiği anlatılmaktadır. Yazar, bu nedenle mamutların yok olduğunu ve Genç Dryas olarak adlandırılan küçük buzul çağının 12 bin yıl önce sonlandığını anlatmaktadır. Bu teorinin doğru olup olmadığını bilimsel olarak inceleyen Dr. M. Sweatman, İngiltere'de Edinburgh Üniversitesi'ndeki ekibiyle bilgisayar simülasyonları yaptı. Sweatman, 13 bin yıl önce başlayan ve 1000 yıl süren Buzul Çağı'nın sona erdiği tarihle Göbekli Tepe'nin ilk inşaatının başlama tarihinin aynı oluşuna dikkat çekmektedir. Sweatman; bilgisayar simülasyonu ile Göbekli Tepe'nin yapımı sırasında Türkiye'de, yıldızların ve burçların gökyüzündeki yerini belirledi. Araştırmacılar; bu simülasyon sayesinde, kuyruklu yıldızın çarpmasının Göbekli Tepe'de sembolize edildiğini kanıtladıklarını açıkladılar. Dikili taştaki kafası olmayan insan figürünün de çok sayıda insanın buzullar nedeniyle öldüğünü belirttiği öne sürüldü. Sweatman; Göbekli Tepe'nin mabet ve aynı zamanda da astronomi gözlem merkezi olduğunu kanıtladıklarını belirtti. Göbekli Tepe'nin dikili taşlarındaki resimlerin bu astronomi olayını anlattığını gösteren veriler, Mediterranean Archaeology and Archaeometry Dergisi'nde Sweatman'ın 2017'de yayımladığı bilimsel makale ile dünyaya açıklandı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü